

Kære studenter, årgang 2017

Først og fremmest vil jeg ønske jer tillykke med jeres eksamen. Tillykke med, at I nu har nået det mål, som I har sat jer. I har vist, at I har kunnet sætte jer et mål, bide tænderne sammen, forfølge det og være vedholdende. Det er en god evne at have; den får I også brug for, når I skal tage en videregående uddannelse.

I har de sidste fem uger læst og studeret koncentreret. Det har været intense uger, hvor nervøsitet, spændt forventning, glæde, skuffelse, håb, tårer og smil har afløst hinanden. Familierne har ikke kunnet undgå at være en del af det. Herfra skal der lyde et rigtig stort tillykke også til familierne.

I startede på MfG i august 2014. Nogen af jer husker helt sikkert, at det var den sommer, hvor Vincenzo Nibali vandt Tour de France, og Margrethe Vestager blev EU-kommissær. Donald Tusk blev formand for det Europæiske Råd, og Søren Pape blev formand for de konservative i Danmark.

Og så var det i øvrigt medens I gik i gymnasiet, at Andreas Mogensen blev den første dansker i rummet.

Og så var det også medens I gik i gymnasiet, at vi en dag i tv kunne se flygtninge og migranter gå langs de danske motorveje, og det stod klart for de fleste, at vi - i Danmark og i Europa - stod over for et problem af kæmpe dimensioner.

Og så var det forresten også, medens I gik i gymnasiet, at USA's præsident kom til at hedde Donald Trump.

Om jeres årgang kan man fremhæve mange ting. Jeg vil nævne følgende:

Årets lanciers er ikke set bedre.

Og 3g underholdningen på sidste skoledag var "...the best ever"!

I var første årgang med forældre bag baren til alle humlebifesterne, tak til alle forældrene!

Det var også i jeres tid på Midtfyns Gymnasium, at Mobile Pay blev indført som betalingsmetode til Humlebifesterne.

I introforløbet i 1g viste I en uforglemmelig underholdning og evne til at klæde jer ud. Hvem husker ikke scenerne fra Svampebob Firkant og Smølferne?

I var med til at opføre musical i 1g, "Det sure med et søde –" rigtig mange deltog med stor succes.

Jeres studierejser var organiseret således, at to klasser sammen rejste ud, og I har oplevet Barcelona, Gdansk, Budapest, Bruxelles og Berlin, og vi er ikke i tvivl om at I på jeres besøg også var med til at gøre byerne festlige. Og besøgene har været med til at gøre jeres verden større. Og det er netop det – i konkret og overført betydning- at gøre verden større, som jeg vil tale til jer om i dag.

I året, der er gået, har vi ude i verden set præsidentvalg, hvor vælgerne skal vælge mellem på den ene side en kandidat, der hylder det internationale samarbejde, på den anden side en kandidat, der hylder nationen, patriotismen og går imod internationale konventioner og aftaler. Eksemplerne er mange: Jeg nævner bare præsidentvalgene i USA og Frankrig og Englands afstemning om medlemskab af EU. Det har nemlig også været valg mellem at gøre verden større med blik for helheden men samtidig for nogle mere uoverskuelig eller at gøre verden mindre, mere indsnævret men for nogle mere overskuelig.

Hvis vi bevæger os tættere på vores virkelighed, ser vi tilsvarende tendenser til, at vi har et valg mellem at gøre verden større eller at gøre verden mindre.

Et eksempel er vores brug af medier. Her ser vi to helt overordnede tendenser i samfundet. På den ene side ser vi en kulturel elite, der lader sig udfordre ved at læse f. eks Weekendavisen eller se DR 2 og på den måde prøver at udvide horisonten, -at gøre deres verden større. På den anden side ser vi en tendens til, at vi forbruger medier, hvor vi bliver bekræftet og oplever identifikation med de andre brugere og det vi læser. Sociale medier er vejen til nyheder for omkring halvdelen af de 18 – 24 årige. Her bliver brugerne bekræftet i deres holdninger og syn på verden, fordi de søger selskab med dem, der mener det samme som dem selv, og som også ligner dem selv. Med andre ord gør de verden mindre.

Filosofiprofessor Vincent Hendricks betegner store dagsordener på sociale medier som bobler, som gør os –siger han- kollektivt stupide, og det er jo ikke godt. Han bruger ordet bobler, fordi dagsordenerne pustes op til mere, end deres substans kan bære, han giver som eksempel debatterne om Dovne Robert eller debatten om frikadeller i børnehaven.

Det er alt sammen historier, som blev delt, liket eller kommenteret i en sådan grad, at deres værdi blev pustet op til en boble. Helt analogt med boliger eller it-virksomheder, som er blevet handlet så voldsomt, at der opstod prisbobler.

Sidste skud på den stamme er produktionen af fake news: man producerer selv de løgne, man gerne vil tro på, og de deles med dem, der gerne vil tro det samme. I sidste konsekvens resulterer det i et samfund, hvor fakta og logik ikke længere har betydning i den offentlige debat. Det er et skræmmescenarium, for hvis ikke vores samfund og politikernes beslutninger er baseret på kendsgerninger, så er demokratiet truet. Så har vi i stedet fået et post-faktuelt (i anførselstegn) demokrati, hvor det ikke er argumentets kraft, der vinder men antallet af følgere og de vildeste historier, der vinder. Disse historier, som deles på de sociale medier, gør verden mindre for deres læsere. Læsere, som har valgt ikke at lade sig udfordre på deres holdninger. Vi må gå ud fra, at vi og politikere træffer klogere

beslutninger, jo flere oplysninger og kendsgerninger de er baseret på. Og her er det et problem, at sandhed ikke betyder noget for, om historier bliver delt og liket. Problemet er overordnet, at ingen af os kan rumme den store mængde af information, vi har mulighed for at få hver eneste dag fra diverse medier. Vi er nødt til at sortere; vi nødt til at vælge og fravælge. Men hvis vi bare vælger de historier, som bekræfter os i vores egen holdning, i vores eget verdensbillede, så bliver vi ikke klogere; så bliver vores verden ikke større.

De algoritmer, der styrer f. eks Facebook og Google gør vores verden mindre. I kender det måske, når I køber musik, eller hvis I køber bøger, så foreslår hjemmesiden musik eller bøger baseret på, hvad I tidligere har købt. Tilsvarende kan f. eks Facebook gætte jeres præferencer for typer af nyheder eller historier. Og det er et problem for den demokratiske diskussion. Den forsvinder simpelt hen. De sociale medier bliver til et ekkokammer for os selv og dem, vi deler verdensbillede med. Og så må man altså spørge sig selv: hvor demokratisk dannet bliver man lige af at isolere sig sammen med ligesindede, og hvor fællesskaberne mere eller mindre bygger på løgne?

På de sociale medier kan man se reklamevideoen, *The DNA Journey*. Mange af jer har sikkert set den. Det er i virkeligheden en reklamefilm for rejseportalen Momondo, men den tager sig ud som en lille dokumentar om nogle mennesker, der først fortæller om sig selv, og hvor de kommer fra, og derefter får de lavet en analyse af deres DNA for at afgøre, hvilke gener de har i sig, og hvor disse gener typisk stammer fra.

Det viser sig, at franskmanden, der ikke bryder sig om briter, naturligvis har britiske aner, at englænderen, der ikke er kommet sig over 2. verdenskrigs afsky for tyskere, er 5 % tysk, og at fyren fra Bangladesh har masser af indisk og

pakistansk arvemasse. At de fleste faktisk har gener, der kan spores til det meste af verden.

Filmen fortæller, at opdagelsen gør et virkeligt stort indtryk på dem alle hver især, fordi de opfatter deres nationalitet som en meget væsentlig del af deres identitet. En af deltagerne siger med tydelig stolthed: Jeg er jo en ægte verdensmand! Med et er hans verden blevet større.

Filmen vil selvfølgelig sælge rejser til alle de dele af verden, hvor det viser sig, at deltagerne har gener fra. For at gøre det leger filmen med det faktum, at vi alle er forbundne. Og at vi ikke bør lukke af for og have fordomme imod mennesker, som blot har en anden nationalitet. Vi skal ikke lukke os inde i vores egen lille verden, men se at vi er del af en større global helhed. Så på en gang er verden tilsyneladende blevet både større og mindre.

I har sikkert i samfundsfag beskæftiget jer med McLuhans metafor om den globale landsby, som illustrerer, at begivenheder ude i den store verden kun er et klik væk. I kender det måske også fra jeres rejseplaner i jeres sabbatår. Det viser sig, at den spændende vandretur, I har planlagt i Nepal, den skal faktisk en af jeres studenterkammerater fra parallelklassen også på.

Men betyder det så, at verden er blevet mindre? Det betyder i hvert fald, at man derude kan møde noget velkendt, man har måske endda oven i købet sat hinanden stævne til et dykkerkursus i Thailand, men er verden så blevet mindre? Det er den vel ikke. Thailand er stadigvæk et meget fremmedartet sted. Vi kan glemme det for en stund ved at drikke en cola sammen med vennerne, næsten som var det en fredag eftermiddag på torvet i Ringe.

Men verden er stadig stor og uforudsigelig. Heldigvis. Den er ikke blevet mindre – tværtimod giver vores øgede mulighed for at bevæge os rundt i den også mulighed for at opleve, hvor stor den i virkeligheden er, og hvor meget ukendt og

anderledes, der er i verden. Men det kræver mod. Mod til faktisk at se og opleve det fremmede, det ukendte.

Det mod har vi arbejdet på at give jer, mens I har gået i gymnasiet. Vores fornemste opgave er at åbne jeres øjne for en verden, I ikke kender. Hvad skal der så til, for at vi kan opdage den verden, vi ikke kender, for at verden i virkeligheden kan blive større? Hvad handler det mod, som jeg nævnte ovenfor, i virkeligheden om?

Jeg vil sige, det handler om dannelse. I gymnasiet skal vi som bekendt bibringe jer dannelse og studiekompetence. Georg Brandes, som I jo kender, skrev i 1878, at "....dannelse betyder universalitet i modsætning til indskrænket fagdygtighed." Og universalitet betyder her, at man kan se sin viden i en større sammenhæng. Så dannelse er altså meget mere end f. eks en ny kanon.

Villy Sørensen har defineret dannelse, som at man er "....engageret ud over sig selv i de fælles problemer." Og de fælles problemer i dag er alle globale i deres karakter: miljø, flygtninge, terror, fattigdom. På denne måde er vi alle henvist til at være verdensborgere, hvis vi vil påvirke vores egen fremtid. Også på den måde havde personen i DNA eksperimentet ret, da han beskrev sig selv som verdensborger, fordi han havde DNA-spor til store dele af verden.

Et ordsprog siger, at det set afhænger af øjnene, der ser, og et andet udtryk fra latin siger, at verden ønsker at blive bedraget. Vi har tendens til kun at se det, vi ubevidst ønsker at se, vi udfordrer ikke os selv, og vi gør ikke vores verden større. Ønsker vi mere dannelse, ønsker vi at udvide vores horisont og gøre verden større, bliver vi nødt til at have mod (og dannelse) til at overskride de nævnte menneskelige mekanismer om kun at se det, vi ønsker at se. Her kan I gøre brug af et af jeres yndlingsfag, AT. Her har I hørt om hermeneutik og forforståelser. Vi fortolker altid verden og oplevelser på baggrund af forforståelser. Her er det

væsentligt at turde sætte sine forforståelser, som nogen gange er fordomme, i spil. Så bliver brud med traditionelle forestillinger eller fordomme en mulighed, der så igen og igen kan erstattes af nye forståelser. Så kan verden blive større. Sagt lidt mere akademisk handler det f. eks om at læse en tekst hermeneutisk contra det at læse den fundamentalistisk.

Hvis man ikke har mod til at sætte sine fordomme og forståelser på spil, kan man forfalde til at producere de forståelser, der passer ind i ens fordomme. Så er man snublende tæt på "alternative fakta", -fake news, som jeg tidligere har været inde på. De nye forståelser kommer, hvis man tør sætte sine forforståelser i spil.

Professor Per Schultz Jørgensen, som tidligere har været formand for Børnerådet, har fortalt en sød lille historie. Han havde været i Irma for at købe ind. Foran ham gik en mor og hendes 4 – 5 årige søn. Hun bar selv på to tunge poser og drengen bar en noget mindre pose. Netop som de kommer uden for Irma, siger drengen: "Mor, jeg vil bæres". Per Schultz tænkte straks: hun har to muligheder: enten at få alle poserne over i den ene hånd og drengen op på armen eller presse drengen til at gå videre. Men moderen valgte en helt tredje vej. Hun sagde: "Ved du hvad? Jeg er også træt. Lad os sidde derovre lidt og hvile os og så gå videre". De sad der i mindre end et minut, så sagde drengen: "Vi kan godt gå videre nu, mor". Og Per Schultz Jørgensen konkluderede, at "børn skal lære at bære deres pose".

Vi har i gymnasiet prøvet at møde jer, der hvor I var, koble den nye viden om verden med jeres tidligere viden. Men vi har også villet trække jer videre, længere og kræve af jer, at I fik øjnene op for nye horisonter, og at I satte spørgsmålstegn ved jeres fordomme og blev bevidste om dem som netop fordomme. Forhåbentlig har vi udfordret jer, så meget, at det har skabt eftertanke og forståelse for, at det faktisk er jer selv, som skal bære posen hjem. Det er jer selv, der skal skabe de nye forståelser.

Jeres studentereksamen handler først og fremmest om at have fået nye horisonter. Og paradoksalt nok fører mere viden til en erkendelse, som allerede Sokrates formulerede: *Jo mere jeg ved, jo mere ved jeg, at jeg ikke ved*. Den erkendelse er sund. Verden *er* stor, og jeres opgave nu er netop ikke at gøre den mindre, men at udforske den nysgerrigt og videbegærligt. Det kan man gøre på mange måder – både ved at rejse og ved at blive hjemme. Det vigtige er, at man møder verden, hvor end man er, med åbenhed, ydmyghed og bevidstheden om, at man står på skuldrene af sin egen historie og kultur, sine forforståelser om man vil, når man mener noget, og at disse meninger kan og skal blive udfordret, når man møder andre menneskers historie, kultur eller måder at tænke på.

For mig er almendannelse at gøre verden større og ikke mindre. Man kan godt undervejs i sin udforskning af verden komme til erkendelser, der skaber klarhed og overblik, så man en overgang oplever, at verden er blevet, om ikke mindre, så i al fald mere overskuelig. Mange af jer har sikkert oplevet det her, mens I læste til eksamen og lige pludselig forstod nogle sammenhænge i fagets pensum eller i samspillet mellem fagene. Det er gode erkendelser, der viser, at man har taget en større grad af kompleksitet i verden til sig og har gjort verden større. Verden er stadig stor derude, og du har garanteret ikke forstået det hele. Det er faktisk det bedste ved livet – at der bliver ved at være noget, man ikke ved, ikke har forstået, stadig har til gode at lære. Dette uanset hvor meget man læser, uanset hvor mange mennesker man lærer at kende, og hvor gammel man bliver. Og det ved en rigtig verdensmand, som jeg nu har refereret til et par gange.

Det er i forenklingerne, at risikoen for totalitarisme og fundamentalisme ligger. Bliv ved med at insistere på at ville lære nyt, på alle nuancerne, på at holde øjnene åbne! Demokrati handler om at insistere på retten til at se verden på forskellige måder; det handler om mod til at lade sig udfordre på sine meninger. Prøv her til

sidst at høre, hvad Benny Andersen skrev i sin hyldestsang til Ry Højskole, da den fyldte 100 år:

Folk og ord og verdenshjørner mødes.

Hver udbredt fordom sættes her på spil.

Tanker springer ud og sange fødes.

Du indser hvor vigtigt det er du er til.

Dagligt undergraves Janteloven.

Her lærer du at synde mod dens bud.

Husk: Dit mindreværd er helt i skoven.

Du skylder os andre at folde dig ud.

(pause)

Kære studenter, I skylder alle sammen os andre – at folde jer ud!

Med den opfordring dimitterer jeg jer som studenter fra Midtfyns Gymnasium 2017.

23.06.2017/HV